

rativní a zdaleka nejen v našem prostředí průkopnickou. Její studium by mělo být „povinnou četbou“ i pro všechny antropology, kteří se hodljí v jakémkoliv smyslu věnovat studiu středoevropské kulturní krajiny, jejích příběhů a specifické paměti.

Pohunek, Jan. 2015. *Stíny mezi stromy: Extravilán v současných pověstech*. Praha: Národní muzeum.

Oldřich Kašpar – O červeném sportáku a jiné současné pověsti a fámy z Mexika (2016)

Ester Kolářová

*Katedra sociálních věd, Fakulta filozofická,
Univerzita Pardubice
eka19@seznam.cz*

ZÁJEM o současné podoby narativity (fámy, městské a další moderní legendy a pověsti) je jedním z hlavních trendů dnešní etnologie a folkloristiky a to zdaleka nejen v České republice. Autor knihy na tento trend reaguje a není pochyb o inspiraci jeho díla velmi známou knihou Petra Janečka *Černá sanítka*,¹ která se zabývá podobným tématem, leč v kontextu tuzemském. Autor na tuto souvislost upozorňuje i volbou ilustrace na přebalu knihy – obrázkem červeného sportovního auta, který akcentuje příbuznost s Janečkovou prací. Předmluva knihy nicméně přináší i polemiku s ostatními autory, kteří se zabývají sběrem urbánních pověstí a fám² a upozadují v této oblasti náboženské či nadpřirozené motivy. Kašpar svojí knihou chce naopak zdůraznit, že v kontextu Mexika tyto motivy převažují.

Dále se autor pokouší čtenáři velmi přátelskou a srozumitelnou formou nastínit vlivy,

¹ Janeček, Petr. 2006. *Černá sanítka a jiné děsivé příběhy: Současné pověsti a fámy v České republice*. Praha: Nakladatelství Plot.

² Brunvand, Jan Harold. 2012. *Encyclopedia of Urban Legends*. Updated and Expanded Edition. California: ABC-CLIO.

kteří formovaly vznik mexických pověstí. Mezi nimi zdůrazňuje především silný vliv katolického křesťanství nebo také vliv odkazů na předkolumbovskou identitu mexického obyvatelstva. Tento vliv je skutečně v pověstech, které jsou v knize reprodukovány, patrný. Kašpar dodává, že právě silný katolicismus zabarvuje jinak poměrně velmi moderní pověsti a fámy odstínem starobylosti. Některé se proto velmi podobají pověstem českým z předmoderní doby. Autor také poukazuje na globalizovanost určitých fám, které se díky médiím rozšířily po celém světě, a proto jsou známé i českým čtenářům (s. 13).

Celkově sbírka obsahuje 157 textů, které autor získal – jak sám uvádí – od informátorů obojího pohlaví, nejrůznějšího věku, vzdělání a zaměstnání. Tito lidé pocházeli z různých mexických měst, nejvíce však z metropole Ciudad de México. Výzkum pak prováděl především v letech 2007–2014, tuto informaci však záhy doplňuje a dodává, že k mnohým příběhům se dostal již v devadesátých letech (s. 15).

Pověsti a fámy, které autor sesbíral, pak rozdělil do několika tematických okruhů. Samotné texty jsou velmi stručné, neubírá jim to však na působivosti. Tento fenomén se dá vysvětlit tím, že texty jsou vyprávěny jako příběhy, které se skutečně staly. Některé z nich jsou dokonce vyprávěny v „ich“ formě, a to za předpokladu, že je zažil sám informátor.

Na tomto místě je třeba uvést do kontextu některé základní pojmy, s nimiž kniha pracuje. Klíčová pro nás bude diference pojmu fáma a pověst. Kašpar spatřuje rozdíl mezi fámou a pověstí především v délce těchto útvarů: fáma mívá na rozdíl od pověsti kratší podobu. Dále autor upozorňuje na určitou příbuznost fámy s pomluvou, kterou v kontextu pověsti pozorovat nemůžeme.

První z okruhů nese název „Současné pověsti s předkolumbovskými kořeny“. V těchto pověstech se často objevují tzv. nahualové. Jedná se prý o lidi, kteří se mění ve vlka nebo psa a po nocích lidem kradou oděvy či domácí zvířata (s. 160). Ani druhý okruh není méně děsivý, protože se zabývá příběhy o tzv. revenantech. Revenanta Kašpar definuje jako pověrečnou bytost představovanou zemřelým člověkem, jehož duše z nějakých důvodů nenalézá klidu a vrací se zpět znepokojuvat živé (s. 161).

Tento okruh je rozdělen na tři části, které popisují výskyt těchto bytostí – ať už jde o hřbitovy, či různá místa, kde se odehrála nějaká tragédie. Třetí okruh se zabývá čarodějnicemi, pověstmi o ďáblovi a dalších přízračných bytostech. Čtvrtý a pátý okruh zahrnuje pověsti, které popisují strašidelná místa, domy a přízraky v kontextu zdravotnictví. V závěrečném okruhu autor shromažďuje různé typy pověstí, ale především fám, z nichž některé jsou rozšířeny nejen v Mexiku. Namátkou mohu jmenovat například několik fám o Coca-Cole. Kniha je doplněna o jmenný a věcný rejstřík. Taktéž je zde uveden rejstřík mytických postav, katolických světců, démonů a přízraků.

Dílo jako takové je ucelené. Kniha se nesaží již zmíněné útvary nijak analyzovat či rozebírat. Sám Kašpar k tomu v předmluvě předesílá, že to ani nebylo jeho záměrem. Zdůrazňuje, že kniha není analýzou pověstí a fám, spíše knihu připodobňuje ke své první sondě do mnohovrstevného a barvitého světa současných pověstí. Práci autor chápe jako východisko svého dalšího a hlubšího zkoumání této problematiky v budoucnu (s. 23) a zároveň uvádí, že kniha je primárně určena nejen studentům a badatelům, ale také laickým zájemcům o problematiku současných pověstí a fám (ibid.).

S určitostí můžeme říct, že Kašparova kniha není stěžejní dílo, které otřese základy folkloristické akademické obce. Nicméně její knihovnu obohatí o další přínosný kus skládky, z níž obraz současných pověstí sestává. Kniha dle mého názoru neotvírá zásadní nové otázky a dá se občas zařadit i do kategorie beletrie, v níž ovšem bezesporu exceluje. Za velmi inspirativní se totiž dá pokládat autorův styl psaní, v jehož důsledku nedošlo ke vzniku čistě akademického textu. Jinými slovy, autor se nepohybuje striktně v rovině vědeckého jazyka. Z tohoto důvodu je sbírka uchopitelná a srozumitelná nejen pro akademickou obec, ale i pro čtenáře, kteří mají pouze zájem o danou tematiku.

Kašpar, Odlřich. 2016. *O červeném sportáku a jiné současné pověsti a fámy z Mexika*. Pardubice: Univerzita Pardubice.